

Zafer OKTAY

Arguvan Kaymakamı

Kamu Çalışanlarının İç ve Dış Kontrol Odaklarının Duygusal Zekayla İlişkisi

1. Giriş

Yirminci yüzyılın iş dünyasında, akademik zeka (IQ) önemli bir konumdayken, yirmi birinci yüzyılda ise duygusal zeka (EQ), önemli bir bileşen olarak ele alınmaya başlanılmıştır. Akademik zekanın yanı sıra bireyin gerek sosyal yaşamda gerekse iş yaşamında başarılı olması ve başarılı ilişkiler kurmasında duygusal zeka önemlidir. Geliştirilebilir ve artırılabilir olması sebebiyle, duygusal zeka, aynı zamanda akademik zeka ile birlikte önemli iki bileşendir. Sosyal yaşamda bireye yüklenen birçok rolü başarıyla yerine getirebilmesinde akademik zeka tek başına yeterli olmamakta, duygusal zeka destekleyici rolüyle ortaya çıkmaktadır. Özellikle 1990'lardan sonra, önemli bir araştırma ve tartışma konusu olan duygusal zeka günümüz dünyasında birçok araştırmaya konu olmuştur. Kamu çalış-

şanlarının sahip oldukları duygusal zekanın düşük olması, iş yaşamında sundukları hizmetin verimliliğini düşürerek, motivasyon kaybı, enerji düşüklüğü gibi birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Topluma tamamen uyum sağlamış ve iş ile sosyal yaşamda başarılı sayılabilmenin temel koşulu hem akademik hem de duygusal zekaya birlikte sahip olmaktan geçmektedir.

1960'lardan sonra üzerinde durulan ve önemi kavranan kontrol odağı kavramı da bireyin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. İnsanları birbirinden ayıran en önemli unsurlardan biri olan kişiliğin oluşmasında kontrol odağı önemlidir. Birey, çocukluk döneminden başlayarak davranışlarının hangi sonuçlar doğuracağı ve bu sonuçlarının kendi davranışları sonucu olarak oluşup oluşmadığı konusunda sürekli olarak yargılar geliştirmektedir. Bu

durumun bir sonucu olarak, bireyin iç veya dış kontrol odaklı olmasına göre, kişilik yapısı ve buna bağlı olarak da, iş ve sosyal yaşamda konumu önemli oranda etkilenmektedir. İş yaşamında, çalışanların kariyer planlaması, motivasyon gibi birçok konuyla ilgili fikir veren kontrol odağı kavramı, duygusal zekayla ilişkisi bakımından birlikte ele alınması gereken bir alandır. Kültürel ve sosyal çevre içinde biçimlenen ve farklılaşan duygusal zeka ve kontrol odağı, mesleki yaşam içinde bireyin konumunu belirlemektedir.

Duygusal zeka ve kontrol odağının öneminin giderek arttığı günümüzde, bu iki kavramın arasında nasıl bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymak önemli bir konu haline gelmiştir ve ayrıca kamu çalışanlarının duygusal zeka düzeyleri ile kontrol odakları arasında bir ilişkinin ortaya çıkarabileceği muhtemel sonuçlar

da kamu yönetimi açısından önemlidir.

2. Duygusal Zeka

İnsanların bizzat yaşadıkları, yorumladıkları, üzerinde derinlemesine düşündükleri, gösterdikleri ve yönettikleri hisler olarak tanımlanan duygular, sosyal etkileşimler aracılığıyla ortaya çıkmakta; sosyal, kültürel, kişilerarası ve durumsal koşullardan etkilenmektedir (Seçer, 2009: 209). Duygusal zekanın temelini oluşturan duygular, bireyin zamanla oluşturduğu genel tepkiler olarak tanımlanabilmektedir. Bir diğer ifadeyle, duygular sosyal yaşam içinde bireyin karşılaştığı farklı durumlara göre, kalıplaşmış ifadeler olarak belirtilebilir.

Duygusal zekâ kavramının diğer bileşeni olan zekâ ile ilgili literatürde birçok tanım bulunmaktadır. Zeka, bireyin karşılaştığı her tür durum ile başa çıkabilmesi ve tabiata ayak uydurmak için kullandığı zihinsel bir kapasite ve bireyin amaçlı davranma, akılcı düşünme ve çevresine uyum gösterme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Deniz, 2012: 48).

Cooper ve Sawaf'a göre (2000: 1), duygusal zeka, kendimizin ve başkalarının duygularını tanımayı ve değerlendirmeyi öğrenmemizin yanı sıra duygulara ilişkin bilgileri ve duyguların enerjisini günlük yaşamımıza ve işimize etkin bir biçimde yansıtarak onlara uygun tepkiler vermemizi sağlar; yani duygusal zeka duyguların gücünü ve hızlı algılayışını, insan enerjisi, bilgisi, ilişkileri ve etkisinin bir kaynağı olarak duyumsama, anlama ve etkin bir biçimde kullanma yeteneğidir.

Duygusal zeka çalışmaları konusunda tarihsel süreçte ilk olarak, Aristot, insan etkileşimlerinde duyguların önemini vurgulamıştır (Khanifar

vd., 2012: 569). 1920'li yıllarda, IQ kavramının popülerleşmesinde etkili olan psikolog E. L. Thorndike duygusal zekanın bir yönü olan "sosyal" zekanın yani başkalarını anlayabilme ve insan ilişkilerinde akıllıca davranabilmenin, IQ'nun başlı başına bir parçası olduğunu öne sürmüştür. Ancak sosyal zeka konusundaki bu düşünce tutulmamış ve kuramcılar tarafından sosyal zekanın işe yaramaz olduğu öne sürülmüştür. Devamında Robert Sternberg, zeki kişiyi ifade ederken, pratik insan ilişkileri becerilerini ana özellikler olarak sıralamıştır. 1990'lı yıllardan sonra, birçok psikolog, eski IQ tanımının kısıtlı dil ve matematik becerileri alanında kaldığını ve IQ testlerinde alınan sonuçların sadece akademik dünyayla sınırlı olduğunu vurgulamışlardır. Ancak hayatta başarılı olmak için gerekenler noktasında sosyal zeka ön plana çıkmaktadır (Goleman, 2000: 60).

Duygusal zeka alanında yapılan çalışmalara bakıldığında, duygusal zekanın her zaman geliştirilebilir, artırılabilir olduğunu ve akademik zeka için önemli olduğunu ve birbirlerini destekledikleri görülmektedir.

Akademik zeka ve duygusal zekanın, birbiriyle ilişkisine baktığımızda, Goleman (2000: 50) birbiriyle ilgisi olmadığını, en zeki insanların bile gem vuramadıkları tutkularının ve söz geçirmedikleri dürtülerin esiri olabildiklerini, yüksek IQ'lü kişilerin hayatlarını hayret edilecek ölçüde kötü yönetebildiklerini ve IQ'nün kişinin hayattaki başarısına katkısının en fazla yüzde yirmi etkileyebileceğini belirtmektedir.

Bireyin başarısından bahsederken, akademik zekanın önemiyle birlikte, duygusal zekanın destekleyici yönü birlikte ele alınmalıdır. Başkalarıyla iletişim kurabilen ve bunun yanın-

da kendi duygularına yön verebilen bireyler sosyal yaşamda tüm problemlerin üstesinden gelebilmekte ve başarılı olabilmektedirler.

3. Kontrol Odağı

Genel olarak kontrol odağı, insanların kaderleri üzerinde kontrole sahip olup olmadığı konusu hakkındaki algılarını belirtir (Langan-Fox vd., 2010: 664). Steitz, kontrol odağını, kendi davranışlarına bağlı olup olmadığı hakkında, kişinin bir pekiştiren olay ve değerlendirmenin sübjektif bakış açıları olarak tanımlamaktadır. (Basım vd., 2009: 60). Bir başka tanıma göre; kontrol odağı; bireyin iyi ya da kötü olarak kendisini etkileyen olayları kendi yeteneklerine ya da kader gibi başka değişkenlere bağlama eğilimi olarak ifade edilmektedir (Sardoğan vd., 2006: 185).

Birçok araştırmaya konu olan kontrol odağı kavramı, 1960'lardan sonra üzerinde durulan bir alan olmuştur. Kontrol odağı konusunda yapılan ilk deneysel çalışmalar, bireyin beklentilerinin nasıl oluştuğu temeline dayandırılmıştır (Phares, 1957: 339). Diğer taraftan ilk olarak, Julian B. Rotter (1954) tarafından kuramsallaştırılan kontrol odağı kavramı, Rotter tarafından, bireyin davranışlarının neden olacağı sonuçlar hakkındaki beklentileri şeklinde tanımlanmıştır (Tabak ve Erkuş, 2008: 215).

3.1. İç Kontrol Odağı

İç kontrol odaklı bireyler başlarına gelenlerin kendi kabiliyetleri sonucunda meydana geldiğine inanırlar (Erdoğan ve Ergün, 2011: 177). İç kontrol odağına sahip bireyler, yaşadıkları olayların sonuçlarını kendi çaba ve yeteneklerine bağladıkları için bu olayları kontrol edebildiklerini ve bu olayların sonuçlarını

değiştirebilme gücünün de kendi ellerinde olduğunu düşünürler (Dilekmen vd, 2009: 128). Bu durum, iş yaşamında her şeyin kendi kontrollerinde olduklarını düşündükleri için, bireylerin daha başarılı olmasını sağlamaktadır.

Bireylerin iç ve dış kontrol odağına sahip olup olmamalarına göre, farklı kişisel özelliklere sahip olurlar. Çoban ve Hamamcı'ya göre; içsel kontrol odağına sahip bireylerin; entelektüel akademik etkinliklerde daha fazla zaman harcadıkları, okul başarısının daha yüksek olduğu, özellikle yarışma ortamlarında daha üstün başarı gösterdikleri ve toplumsal olaylarda daha etkin oldukları görülmektedir. Bunun yanında içsel kontrol odağına sahip bireylerin, kendilerini daha etkili, güvenli ve bağımsız kişiler olarak algılayan, yüksek derecede öz-saygı ve olumlu öz kavramına sahip, daha fazla kişisel sorumluluk üstlenen, atılgan, girişimci, duygusal yönden daha sağlıklı ve dengeli oldukları görülmüştür (Çoban ve Hamamcı, 2006: 395).

Kontrol odağı ile ilgili literatür çalışmalarında içsel ve dışsal kontrol odaklı bireylerin kişilik özellikleri gruplandırılmaktadır. Yeşilyaprak'a göre; iç kontrol odaklı bireyler, aktif, daha girişimci, mücadeleciler. Sorunların çözümünde çevresel uyaran ve ipuçlarını daha kolay algılayıp değerlendirebilmektedirler, engellemeler karşısında daha yapıcı tepkiler ortaya koyarlar, amaçlarına ulaşmada daha etkilidirler, kendilerini daha etkili, güvenli, bağımsız kişiler olarak algırlar ve daha uyumlu davranış gösterirler, duygusal yönden daha sağlıklı ve dengelidirler, daha verimlidirler, olumlu kişilik kavramına sahiptirler, stresten daha az etkilenirler, hayatla daha barışık ve fiziksel ve ruhsal olarak

kendilerini daha iyi hissetmektedirler (Demirkol, 2006: 54).

Özellikle iç kontrol odaklı bireyler, motivasyonu yüksek, stresin üstesinden gelme konusunda başarılı ve işe bağlılıkları yüksektirler. Bu durum özellikle iş yaşamında iç kontrol odaklı bireyleri daha başarılı konumlara taşımaktadır. Dış kontrol odağına sahip bireyler de, kader, şans gibi unsurların etkisinde kaldıkları için, kariyer planlaması konusunda başarılı öngörüler yapamamaktadırlar.

3.2. Dış Kontrol Odağı

Dış kontrol odaklılar, başarı ve başarısızlık durumlarını hep kendileri dışındaki faktörler ile ilişkilendirme yaparak, başarısızlıklarda diğerlerini suçlarlar ve dış faktörleri ya da kendisini çevreleyen büyük ve karmaşık güçleri sorumlu tutarlar (Meydan, 2010: 201). Bu durumda, bireyler başlarına gelen olayları kendi kontrolleri dışında gördükleri için işe bağlılıkları ve motivasyonları düşük ve stresle başa çıkma konusunda başarılı değildirler. Bunun sebebi, gelecek planlamaları konusunda daha çok kaderci olmaları sebebiyle, kendi dışındaki güçlerin etkisinde kalmaktadırlar.

Düşük dış kontrol odağına sahip gruplar, yüksek dış kontrol odağına sahip olanlara göre daha çok katılımcı karar almaya eğilimlidirler (Selart ve Johansen, 2011: 20).

Dış kontrol odaklı bireyler başlarına gelenlerin sebebinin büyük ölçüde kader olduğuna ya da başkalarının davranışlarının sonucunda meydana geldiğine inanırlar (Erdoğan ve Ergün, 2011: 177). Olayları kendi kontrolleri dışında gören dış kontrol odaklı bireyler, başkalarının davranışlarıyla hareket ettikleri için özgüvenleri düşüktür.

Dış kontrol odaklı bireyler herhangi bir durumda olayları kontrol etme gücünü, kendi davranışlarının dışında (şans, kader, talih, diğer kişiler) görürler (Demirkol, 2006: 55). Bu durumun bir sebebi de, geleneksel aile yapıları içinde yetişen bireylerin, kaderci yaklaşımı benimsemelerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukluk döneminde özgüveni yüksek olarak yetişen bireyler daha çok iç kontrol odaklı olmakta ve bu durum duygusal zekalarının yüksek olmalarına sebep olmaktadır. Dış kontrol odaklı olarak yetişmenin bir diğer sebebi de aile içinde ve okul yaşamında şiddete maruz kalınmasıdır. Bu durum bireylerin özgüven eksikliğine ve duygularını yeteri kadar ifade edememeye sebep olmakta ve iç kontrollü bireyler yetişememektedir.

Bireyler iç ve dış kontrol odağına sahip olup olmamalarına göre, farklı kişisel özelliklere sahip olurlar. Her ne kadar çocukluk ve eğitim döneminde oluşan kişilik yapısıyla yerleşmiş olan kontrol odağı bireyin bulunduğu ve yaşadığı çevre ve aldığı eğitimle değişebilse de, kişilik yapısına göre değişen iç ve dış kontrol odaklılık, beraberinde bazı kişilik özellikleri de doğurmaktadır. Çoban ve Hamamcı'ya göre; dışsal kontrol odağına sahip bireyler, depresif özellikler taşıyan, kendini kabul ve özsaygı düzeyi düşük, çaresizlik duyguları olan yalnız kişilerdir. Çevre üzerinde denetimlerinin olmadığına inanırlar ve bu durum onların daha kaygılı, edilgen, kuşkucu ve dogmatik olmasına yol açar. Uyum-suzluk ve psikolojik rahatsızlıkları daha çoktur. Kendilerine ve başkalarına daha az güvenirler. Çeşitli araştırmalar sonucunda elde edilen bu bulgular değerlendirildiğinde içsel kontrol odağına sahip bireylerin dışsal kontrol odağına sahip

bireylere göre olumlu ve istenen bir kişilik özelliğine sahip oldukları söylenebilir (Çoban ve Hamamcı, 2006: 395).

Genel değerlendirmelerden, dış kontrol odağına sahip bireylerin, çevre üzerinde kontrollerinin olmadığına inanmalarından dolayı daha pasif, kendilerine ve başkalarına daha az güvenen kişiler oldukları söylenebilir (Basım ve Şeşen, 2006: 162). İç kontrol odaklı bireylerin kişilik özelliklerinin aksine, dış kontrollü bireyler yetişilen aile yapısı, alınan eğitim, yaş vb. unsurlara bağlı olarak özgüveni düşük kimseler olmaktadır. Gerek meslek, gerekse sosyal yaşamda değişiklik yapma konusunda yeterli özgüvene sahip olmayan dış kontrol odaklı bireyler, depresif özellikleri sebebiyle sosyal yaşam içinde yalnız bireylerdir. Bunun yanı sıra, dış kontrol odaklı bireyler kendileriyle barışık olmadıkları için, çaresizlik duygularına sahip olmaktadır.

4. Duygusal Zeka Ve Kontrol Odağı Arasındaki İlişkilerin Saptanmasına Yönelik Analizler

Bireyin, yaşam içinde gelişimdeki önemli kişilik değişkenlerinden iki tanesi duygusal zeka ve kontrol odağıdır. Bireyin bulunduğu toplumsal çevre içinde, bu iki değişken kişilik özelliklerine bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Bu bakımdan kamu çalışanlarının duygusal zeka düzeyleri ile iç ve dış kontrol odağı arasında bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi önemlidir.

Kamu çalışanlarının duygusal zeka düzeylerinin düşük olması onların hizmet sunmalarında verimliliği düşürmekte, bunun yanında enerji düşüklüğü, tükenmişlik gibi etkiler de oluşturmaktadır. Kamu çalışan-

larının vatandaşa hizmet sunarken duygusal zekadan yoksun olmaları hizmetin gereği gibi yerine getirilememesine, motivasyon eksikliklerine sebep olmaktadır. Diğer taraftan sahip olunan kontrol odağının yönü (iç ve dış kontrol odağı) kamu çalışanlarının kariyer planlaması, motivasyon gibi birçok konuyla ilgili fikir vermektedir.

Temel hipotez; “iç kontrol odağına sahip kamu sektöründe çalışan bireyler, yüksek duygusal zekaya sahiptir” şeklindedir. Dolayısıyla bu hipotezin bir de ikinci kısmı bulunmaktadır ki, o da doğal olarak “dış kontrol odağına sahip bireylerin düşük duygusal zekaya sahip olacağı” şeklindedir.

Tokat İli Yeşilyurt ilçesinde görev yapan kamu çalışanları üzerinde yapılan anket çalışmasına bağlı olarak oluşturulan alan araştırması, SPSS 16.0 programıyla veriler incelenmiş, analiz için t-testi, ANOVA, Güvenilirlik Testi, Pearson Korelasyon Testi’nden yararlanılmıştır.

5. Sonuçlar

Temel hipotez, duygusal zekası yüksek olan çalışanların iç kontrol odaklı, duygusal zekası düşük olan çalışanların da dış kontrol odağına sahip olacakları şeklindedir. Yapılan analiz sonuçları, duygusal zeka ile kontrol odağı arasında ilişkinin varlığını ortaya koymuştur. Çalışmada korelasyon sonuçlarına göre ($r = 0.543$; $p = 0.000 < 0.05$) duygusal zeka ile iç kontrol odağı arasında güçlü bir ilişki gözlemlenmiş, ayrıca yine korelasyon sonuçlarına göre ($p = 0.634$) duygusal zekayla dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamadığından, duygusal zekası yüksek olan çalışanların, iç kontrol odağına sahip oldukları ve duygu-

sal zekası düşük olanların dış kontrol odaklı olabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Son yıllarda büyük bir öneme sahip olan ve akademik zekanın yanında birçok araştırma konusu olan duygusal zeka, kamunun kendisi ve çalışanları açısından da önemli bir yere sahiptir. Kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını tanımasını ve değerlendirmesini sağlayan duygusal zeka, duyguların enerjisini günlük yaşama ve bilhassa yapılan işe etkin bir biçimde katmakta ve bu durum başarıyı beraberinde getirmektedir. Duygusal açıdan zeki kişiler, empati kurabilen, olumlu ilişkilere sahip ve kendileriyle, başkalarını yönlendirebilen kişilerdir. Araştırmanın duygusal zeka boyutuyla kamu çalışanları üzerinde yapılmasının sebebi, duygusal zekası yüksek olanların, hizmet alan bireylerle ilişkilerinde başarılı olmaları, yüksek motivasyona sahip olmaları ve sonuç olarak yapılan işin verimli olması sebebiyledir. Duygusal zekası yüksek olanlar, zor durumlar karşısında esnek ve baş edici olmakta ve stresli durumlarda başarılı ve yüksek motivasyona sahip olmaktadır. İşte, duygusal zekası yüksek bir kamu çalışanı, duygularının farkında olan ve bu duygularını idare edebilen, başkalarının duygularını anlayıp onlarla etkili bir şekilde başa çıkabilen kişi olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmanın ana hipotezinin bir diğer ayağı olan kontrol odağı, (iç ve dış kontrol odağı) bireyin iyi ya da kötü olarak kendisini etkileyen olayları kendi yeteneklerine, özelliklerine ya da kader gibi dış etkenlere bağlama eğilimi olarak ifade edilmektedir. Kişinin iç veya dış kontrol odağına sahip olması onu çalışma yaşamında birçok yönden etkile-

mektedir. İç kontrol odağına sahip bir kamu çalışanı, daha çok istişari karar almaya eğilimli iken, dış kontrol odaklı bir çalışan daha çok katılımcı karar alma eğilimindedir. Diğer taraftan, çevresinde meydana gelen olayların sebebini kendisi olarak gören bir çalışan, kariyer planlaması konusunda kendisine güvenen ve yüksek motivasyona sahip birey olacaktır. Bu durum da duygusal zekanın sonuçları gibi, yapılan işin daha verimli olmasını ve hizmet alanla ilişkilerde olumlu sonuçlar doğmasına sebep olacaktır. Diğer taraftan dış kontrol odaklı kamu çalışanı, ödüllere ulaşma ve cezadan kaçınma konusunda kişisel çabaların etkili olamayacağı yönünde bir tutum geliştirecektir. Bu durum bireyin tükenmişlik sendromuyla karşı karşıya kalmasına sebep olacaktır.

Kamu çalışanlarının iç veya dış kontrol odağına sahip olmaları, onların iş ortamındaki davranışlarıyla ilgili en belirgin farklılıkların iş doyumu, işe bağlılık, motivasyon ve stres konularında ortaya çıkmaktadır. Bu konuda iç kontrol odaklılar, çalışma yaşamında, daha verimli, stresten daha az etkilenen, hayatla daha barışık ve fiziksel ve ruhsal olarak kendilerini daha iyi hisseden kişiler olarak daha başarılı olmaktadır.

Çalışmanın ana hipotezlerinden ilki, içsel kontrol odaklı bireylerin, duygusal zekalarının yüksek olduğu yönündedir. Araştırmada duygusal zeka ile içsel kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç ve güçlü bir ilişki görülebilmektedir. Bunun temel sebebi, iç kontrol odaklı bireylerin sorunların çözümünde daha yapıcı tepkiler ortaya koyabilen, kendilerini daha etkili, güvenli, bağımsız ve daha uyumlu davran-

nış gösterebilen, duygusal yönden daha sağlıklı ve dengeli kişiler olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü, içsel kontrol odaklı kişilerin bu özellikleri duygusal zekası yüksek olan bireylerin kişilik özellikleriyle örtüşmektedir. Duygusal zekası yüksek olan ve iç kontrol odaklı bireyler, daha verimli, stresten daha az etkilenen, hayatla daha barışık ve fiziksel ve ruhsal olarak kendilerini daha iyi hisseden kişiler olarak tanımlanmaktadır. Kamu çalışanları arasında yapılan çalışmada, duygusal açıdan zeki bireyler, kendilerinin, başkalarının ya da grupların duygularını kontrol etme, yönetme, değerlendirme ve tanımlamak için sahip olması gereken yeteneğe sahiptirler. Gerek sosyal yaşam içinde gerekse iş hayatı içinde bireyin mutlu olması ve diğer insanlarla ve hizmet alan kişilerle kurulan ilişkinin sağlıklı olması duygusal zekaya bağlıdır. Bu bakımdan, bir kamu çalışanının iş hayatı içinde başarılı veya başarısız olmasının önemli bir ayağı da duygusal zekasının yüksek veya düşük olmasına bağlıdır. Duygusal zekanın bu özellikleri, içsel kontrol odağının duyguları kontrol etme ve kendi sorumluluğunda olması özellikleriyle aynıdır.

Duygusal zekası yüksek bireylerin, iç kontrol odaklı olmaları, gelecekteki davranışlarını belirlemede kendilerine katkı sağlayacağına inandıkları çevresel uyarıcı ya da değişimlere daha fazla duyarlılık göstererek olayların sorumluluklarını alıp, başarı veya başarısızlıkta neden olarak kendilerini görmeleri olarak tanımlanır. Yani, iç kontrol odaklı bireyler, olumsuz durumlara karşı daha dirençli, daha özgürlükçü, kendilerini bağımsız ve etkin olarak gören, sorumlulukları kaldırabilen, girişimci, duygusal yönden daha dengeli

ve sağlıklı kişiler olması sebebiyle duygusal zekaları yüksek kişiler olarak görülmektedir. Çalışmanın evreni sayılan kamu görevlilerinden içsel kontrollüler, yaşadıkları olayların sonuçlarını kendi çaba ve yeteneklerine bağladıkları için bu olayları kontrol edebildiklerini ve bu olayların sonuçlarını değiştirebilme gücünün de kendi ellerinde olduğunu düşünmektedirler. Bu özellikler çalışma sonucunda duygusal zekalarının da yüksek olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bir diğer konu ise, iç kontrol odağına sahip bireylerin iç gözlem yapma eğiliminde olmaları ve duygularının yönlerini ve onların sonuçları analiz etmeleridir. Duygusal zekanın genel özelliği olan iç gözlem yapma eğilimi, çalışmada hem iç kontrol odaklı bireylerin hem de duygusal zekaları yüksek olan bireylerin ortak özellikleri arasında sayılmaktadır. Ayrıca, iç kontrol odaklı bireyler gerek meslek yaşamında gerekse sosyal yaşamda hoşlarına gitmeyen durumlar karşısında, bunları değiştirme ve çözme konusunda daha başarılı oldukları muhakkaktır. Bu durum yüksek düzeyde duygusal zekayı gerektirir. Bu sebeple bu özelliklerinden ötürü, iç kontrollü bireylerin, duygusal zekalarının yüksek olabileceğini söyleyebiliriz.

Çalışmanın ikinci ana hipotezi de, dışsal kontrol odaklı bireylerin, duygusal zekaları düşük olmasıdır. Araştırma sonunda, duygusal zekayla dış kontrol odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun bir sebebi, dış kontrol odaklı bireylerin, başarı ve başarısızlık durumlarını hep kendileri dışındaki faktörler ile ilişkilendirme yaparak, başarısızlıklarda diğerlerini suçlamaları ve dış faktörleri ya da kendisini çevreleyen

büyük ve karmaşık güçleri sorumlu tutmaları olabilir. Dış kontrol odaklıların bu özelliği, duygusal zekası yüksek bireylerin sosyal, duygusal ve başa çıkma yetenekleriyle zıt özellikler göstermektedir.

Çalışmada duygusal zeka ile dış kontrol odağı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmamasının olası bir diğer sebebi de, dışsal kontrol odağına sahip bireyler, depresif özellikler taşıyan, kendini kabul ve özsaygı düzeyi düşük, çaresizlik duyguları olan yalnız kişiler olmalarıdır. Bu kişilerin çevre üzerinde kontrollerinin olmadığına inanmaları kaygılı, edilgen, kuşkucu ve dogmatik kişilik özelliğine sahip olmaları duygusal zekalarının düşük olmalarını göstermektedir. Diğer taraftan, uyumsuzluk ve psikolojik rahatsızlıkları daha çok olan dışsal odaklılar, duygusal zekaları yüksek olan bireylerden tam tersi kişilik özellikleri göstermektedirler. Dışsal kontrol odaklı bireylerin olayların sebeplerini kendi dışlarında görmeleri sebebiyle, kendilerine ve başkalarına daha az güvenmektedirler. İçsel kontrol odaklı bireylere göre farklı özellik gösteren dış kontrol odaklılar, kendilerine

çok güvenen duygusal zekaları yüksek bireylerle de farklılık göstermiş olurlar. İç kontrol odaklı bireylerin aksine, dış kontrol odaklıların daha karamsar oldukları, ilişkilerinde başarılı olamadıkları görülmektedir. Bu karamsar yapı, duyguları kontrol edememekten kaynaklandığı için, duygusal zekaları düşük kimselerin dış kontrol odaklı olabilecekleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Duyguların yönetimi ve stres altında karar verme konularında, duygusal zekaları yüksek bireyler zor durumlar karşısında baş edici ve esnek görülmelerine rağmen, dış kontrol odaklı bireyler, zor durumlarda duyguları yönetemez ve stres altında kötü karar verme eğilimindedirler. Bu durum duygusal zeka ile dış kontrol odağı arasında anlamlı bir ilişkinin kurulamamasının bir diğer nedeni olabilecektir. Son olarak, dış kontrol odağına sahip bireyler, iş ortamında iş doyumunu, işe bağlılık, motivasyon konusunda başarılı olamamakta, buna karşın duygusal zekaları yüksek bireyler yüksek motivasyona, işe bağlılığa ve iş doyumuna sahip olmaktadır.

Son olarak, duygusal zeka geliştirilebilen bir özellik olduğundan özellikle kamu çalışanlarına ve öğrencilere duygusal zekanın geliştirilmesine yönelik seminer çalışmaları ve hizmet içi eğitimler verilebilir. İç kontrol odaklı bireylerin yetiştirilmesine yönelik çalışmaların duygusal zekayı da artırıcı bir etki yaptığına ilişkin bulgular eğitim sürecinde kontrol odağına ilişkin uygulamaları teşvik edici niteliktedir. Kamu görevlilerinin yetiştirilmesi ve staj sürecinde duygusal zekayı yükseltecek çalışmalara ağırlık verilebilir. Kamu yönetiminde önemli iki kavram haline gelen kontrol odağı ve duygusal zeka konusunda, özellikle aday memurların eğitim sürecinde bu iki kavram eğitim sürecinin parçaları haline getirilebilirse, vatandaşa sunulan hizmetin kalitesi ve çalışanın motivasyonu yükseltilebilecektir. Bu durum görevini yerine getirirken mutlu, gelecek hedefleri olan ve bunun için gayret gösteren, mesleğinde karşılaştığı zorlukları alt edebilen kamu çalışanlarının kamu yönetimi içinde büyük oranda yer almaları demektir.

Kaynakça

- BASIM, Nejat H. ve ŞEŞEN, Harun "Kontrol Odağının Çalışanların Nezaket ve Yardım Etme Davranışına Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma" Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Issue 16, Ankara, 2006, 159-162. BASIM, Nejat, ÇETİN, Fatih ve MEYDAN, Cem Harun "Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü" Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi C: 21, 2009, 58-60., COOPER, Robert K. ve SAWAF, Ayman "Liderlikte Duygusal Zeka", İstanbul, Sistem Yayıncılık, İkinci Basım, 2000, 1-179., ÇOBAN, Aysel Esen ve HAMAMCI, Zeynep "Kontrol Odakları Farklı Ergenlerin Karar Stratejileri Açısından İncelenmesi" Kastamonu Eğitim Dergisi, C: 14, No: 2, 2006, 393-402., DİLEKMEK, Mücahit, ALVER, Birol, ADA, Şükrü ve AKÇAY, Kadir "İlk ve Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin İç-Dış Kontrol Odakları" Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi, C:9, S:1, 2009, 125-128., DEMİRKOL, İlknur "Avukatlarda İş Doyumu, Tükenmişlik ve Denetim Odağının Bazı Demografik Değişkenler Bağlamında İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2006, 54-57., DENİZ, Mehmet "Duygusal Zeka Boyutları İle Liderlik Uygulamaları Arasındaki İlişki: Sağlık Sektörü Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma", e-Journal of New World Sciences Academy, Vol: 7, Number: 2, 2012, 46-66., ERDOĞAN, Ömer ve ERGÜN, Muammer "İki Farklı Meslek Grubunda Çalışan Personelin Denetim Odağı ve Risk Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması" Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40, 2011, 176-185., GOLEMAN, Daniel "Duygusal Zeka: Neden IQ'dan Daha Önemlidir", Çeviren: Banu Seçkin Yüksel, İstanbul, Varlık Yayınları, 17. Basım, 2000, 49-234., KHANIFAR, Hossein, MALEKI, Hamid, NAZARI, Karman ve EMAMI, Mostafa "The Study of the Relation Between Emotional Intelligence and Burnout of Staff (Case Study of Staff at State Universities in Ghom)", Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, Vol 3, No 9, 2012, 564-582., LANGAN-FOX, Janice, CANTY, M. James ve SANKEY, Michael J. "Motive congruence moderation: The effects of dependence and locus of control on implicit and self-attributed affiliation motive congruency and life satisfaction" Personality and Individual Differences, 48, 2010, 664-669., MEYDAN, Cem Harun "Adalet Algısı ve İç Girişimci Davranışlar İlişkisinde Kontrol Odağının Şekillendirici Rolü" Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S: 36, Ağustos-Aralık 2010, 195-222., PHARES, E.J. "Expectancy changes in skill and chance situation. Journal of Abnormal and Social Psychology", 54, 1957, 339-342., SARDOĞAN, Mehmet E., KAYGUSUZ, Canan ve KARAHAN, T. Fikret "Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağı Düzeylerine Etkisi" Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C: 2, S: 2, 2006, 184-194., SEÇER, H. Şebnem "Çalışma Yaşamında Davranış: Güncel Yaklaşımlar", Umutepe Yayınları, 1. Basım, Kocaeli, 2009, 209-239., TABAK, Akif ve ERKUŞ, Ahmet "Denetim Odağının Bireylerin Belirsizlikle Baş Etme Düzeylerine Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma" H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 26, S: 1, 2008, 213-227.